

Sesimi Gören Var mı? Fotoses Yönteminin Spor Bilimlerinde Kullanım Potansiyeline İlişkin Kuramsal Bir Çerçeve

Metin ARGAN¹, Atike YILMAZ², Mehpere TOKAY ARGAN³, Gözde YETİM²

¹Eskişehir Teknik Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi, Eskişehir

²Muş Alparslan Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, Muş

³Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi uygulamalı Bilimler Fakültesi Turizm Rehberliği Bölümü, Bilecik

Derleme

Öz

Spordaki deneyimler, özel gruplar ve bireyler açısından birçok farklı sonuçlar hakkında zengin bilgiler sağlar. Fotoses (photovoice), katılımcıların yaşadıkları deneyimlerin çeşitli yönlerini belgelemek için fotoğrafçılığın kullanmasına izin veren, katılımcıların deneyimlerini ve bakış açılarını elde etmeyi sağlayan katılımcı bir nitel araştırma yöntemidir. Bu teorik çalışmanın amacı, fotoses yöntemini tanımlamak, kuramsal dayanaklarına ve anahtar kavramlarına ilişkin açıklamalar getirmek, fotoses yönteminin potansiyelini spor bağlamında tartışmaktır. Bu makalede ayrıca, fotoses yönteminin avantajları ve dezavantajları da incelenmektedir. Fotoses, spor ve fiziksel aktivite alanında sınırlı olarak kullanılmıştır. Bu nedenle, bu makalenin spor bilimleri alanında yeni bir çalışma yöntemi sunarak bu alanda çalışma yapacak olanlara yol göstermesi açısından önemli olduğu ve bu kavramsal çalışmanın sonuçlarının, spor ve diğer sosyal bağlamdaki çalışmalar açısından da faydalı olacağı düşünülmektedir.

Anahtar sözcükler: *Fotoses, Spor, Nitel yöntem, Katılımcı yöntem, Sosyal değişim*

Geliş Tarihi/Received: 10.1.2020

Kabul Tarihi/Accepted: 26.4.2020

Anyone See My Voice? A Theoretical Framework on the Use Potential of the Photovoice Method in Sports Sciences

Abstract

Experiences in sports provide rich insight about many different outcomes in terms of special group of individuals. Photovoice is a participatory method that allows participants to use photography to document various aspects of their lived experience. Photovoice represents a participatory qualitative research method that enables to gain participants experiences and perspectives. The purpose of define the photoses method, to provide explanations about their theoretical basis and key concepts and this theoretical study is to discuss the potential of photovoice method in the context of the sports. In this paper, we also examine the advantages and disadvantages of the method of photovoice. Photovoice has limitedly been used within the sports and physical activity context, so this paper adds a new exploit opportunity. Results of this conceptual study will be useful in terms of studies in sport and other social context.

Keywords: *Photovoice, Sports, Qualitative method, Participatory method, Social change*

Giriş

Spor bilimlerindeki mevcut literatür daha çok nicel yöntemlere ve sınırlı sayıda da olsa geleneksel nitel yöntemlere dayanmaktadır. Bu durum, spor alanındaki pek çok yazarın ve araştırmacının bazı olgulara baskın/yaygın olan pozitivist paradigma çerçevesinden bakmalarından kaynaklanabilmektedir. Bu bakımdan yeni yöntemler kullanılarak gerçekleştirilecek çalışmalarda sporcu, seyirci, engelli vb. hedef kitlelerin deneyimlerinin daha derin ve anlamlı bir biçimde ortaya konması üzerinde olumlu bir etki yaratabilir.

Katılım temelli yaklaşımları ortaya koyan araştırmaların sayısı giderek artmaktadır. Bu yöntemlerden biri de “Fotoses” (photovoice) yöntemidir. Fotoses, katılımcıların deneyimlerini ve bakış açılarını kazanırken, aynı zamanda sosyal eylem ve sosyal değişim için kritik bilinç arttırmayı kolaylaştıran, katılımcı bir nitel araştırma yöntemini temsil eder (Wendel ve diğerleri, 2019). Fotoses süreci, bireyleri kameralarla donatmayı ve böylece dünyalarını sembolik olarak temsil eden fotoğraflar çekmelerini içerir. Görüntüler, kaygıları vurgulayan, mücadeleleri ileten ya da bir topluluğun belirli bir görüşünü gösteren hikayeler anlatmak içindir (Janes ve diğerleri, 2015). Çok sayıda araştırmacı, fotoses olarak adlandırılan yöntemden yola çıkarak spor (D'Alonzo ve Sharma, 2010; Robinson ve diğerleri, 2019), sağlık (Jurkowski, 2008), eğitim (Pierce ve Longo, 2019), engelli (Benedict, 2019; Povee ve diğerleri., 2014) ve pazarlama (Chopel ve diğerleri, 2019) gibi pek çok alanda nitel temelli araştırmalar yürütmüştür.

Bu makalede, fotoses yönteminin nasıl yürütüleceğini açıklamadan önce, yöntemi ana hatlarıyla açıklayarak, fotosesin araştırmacılar, uygulayıcılar ve topluluklar tarafından nasıl kullanıldığı ve uygulandığı (fotoses yönteminin aşamaları) hakkında literatür taramasına dayalı bilgiler verilecektir. Ayrıca, literatürde bu yöntem hakkındaki tartışmaları bir araya getirerek güçlü yönleri, zorlukları, sınırlılıkları ve tartışmaları vurgulamanın yanı sıra, spor bilimleri alanında kullanım potansiyeli üzerinde durulacaktır. Bu konuda literatürde önemli boşluk bulunmaktadır. Özellikle uluslararası ve ulusal literatürde hem fotoses yöntemi açıklayan bilimsel çalışmaların hem de spor alanındaki uygulama potansiyelini ortaya koyan çalışmaların sayısı yok denecek kadar

azdır. Dolayısıyla fotoses yöntemini ortaya koyan bu çalışma literatürdeki önemli bir boşluğu doldurabilecek nitelikte değerlendirilebilir.

Literatür

Fotoses Kavramı ve Teorik Temelleri

Fotosesin temeli, imgelerin ve kelimelerin iç içe geçmesidir. Görüntülerin ve kelimelerin harmanlanması fikri yeni değildir. İnsanlar, neye ihtiyaç duyduğunu, korktuğunu, neyi sevdiğini, neyi hayal ettiğini ve her türlü başka fikri ifade etmek için farklı türlerde imgeler ve kelimeler kullanmıştır. Fotoses, ifade etme biçimini kullanan yeni bir örnek olarak değerlendirilip, kendine has özellikler ve aşamalara sahiptir (Palibroda ve diğerleri, 2009). Fotoses olarak bilinen nitel yaklaşım, ilk olarak 1994 yılında Wang ve Burris tarafından insanların fotoğraf çekerek bakış açılarını tanımlayabildikleri ve temsil edebildikleri bir süreç olarak geliştirilmiştir (Wang ve Burris, 1994). 1997'de Wang ve Burris, fotoses olarak bilinen görsel bir araştırma metodolojisini ortaya koymak için Çin'deki kadınlarla çalışma yapmışlardır. Bu çalışmada, toplumdaki değişim için potansiyel katalizörler olarak kullanabilecekleri kanıtları elde etmek ve etkili bir şekilde katılımı ve bilgi paylaşımını teşvik etmek için fotoğrafların güçlü araçlar olabileceğini savunmuşlardır. Bu nitel yöntem, özetle insanlara kendi gerçeklerini belgeleyebilmek, eleştirel yansıtma yapabilmek ve değişimin öncülüğünü yapabilmek için onlara kamera verilmesini önermektedir (Wang, 1999; Milne ve Muir, 2019).

Fotoses, toplum tarafından yeterince temsil edilmeyen gruplara gerçek araştırmacılar olmaları ve değişimi başlatmaları için yaratıcı bir "Katılımcı Eylem Araştırması" (Participatory Action Research - PAR) yöntemidir (Brake ve diğerleri, 2012). Fotoses yöntemine ilişkin literatürde farklı olsa da birbirini destekleyen tanımlara rastlamak mümkündür. Katılımcıların fonografik tekniklerle kendilerini ifade etme aracı olan katılımcı eylem araştırması olan bu yöntem, "bir grup ya da topluluğun problemlerini kaydetmek ve yansıtmak için bu problemlere ilişkin eleştirel tartışmaları gün yüzüne çıkarmak, fotoğraflarla ilgili tartışmalar aracılığıyla kolektif bilgiyi üretmek ve sonuç olarak politika yapıcı ve karar vericileri etkileyerek problemlerin değişimi için eylem planı" olarak tanımlanır (Wang, 2005). Bu tanım literatürdeki en geniş kapsamlı tanımlardan biridir. Booth ve Booth'e (2003) göre fotoses, "fotoğrafçılığı diğer yetişkinlerin dünyalarına erişmek ve bu dünyaları başkaları için erişilebilir hale getirmek için kullanan bir yaklaşımdır". Bu yöntemi geliştiren araştırmacılar olan Wang ve Burris (1997) fotoses yöntemini "İnsanların topluluklarını belirli bir fotoğraf tekniği ile tanımladıkları, temsil ettikleri ve geliştirdikleri bir süreç" olarak tanımlamaktadır. Fotoses nitel bir araştırma metodolojisi olarak tanımlanmaktadır. Fotoses, katılımcı fotoğrafçılığa (participant photography) odaklanan görsel bir yöntemdir (Cluley, 2017). Bu yöntem, araştırma katılımcılarına temel fotoğrafçılık konusunda eğitim sağlayıp ardından bir tema üzerinde fotoğraf çekmeleri istenen nitel bir metodolojidir (Cheezum ve diğerleri, 2019). Belirlenen bir temaya ilişkin katılımcılardan fotoğraf çekilmesinin talep edilmesine dayalı bu yöntem, özellikle sağlık, engelli gruplar ve bazı sosyal alanlarda yaygın olarak kullanılmaktadır. Bu metodoloji, katılımcıların aktif olarak yeni bilgi üretimi

ile meşgul oldukları güçlü bir yöntemdir. Bu yöntem, çalışma katılımcılarını, topluluk üyelerini ve politika belirleyicilerini, sistem değişikliğini elde etmek konusunda meşgul etmeye yönlendirmekte ve bu konuda karar vericileri donanımlı kılmaktadır (Cheezum ve diğerleri, 2019; Wang ve Burris, 1994, 1997).

Fotoses ile ilgili yapılan değerlendirmelerde bu yöntemin çeşitli teorik yaklaşımlara dayandırıldığından söz edilmektedir. Fotoses yöntemi, Freire'nin (1973) eleştirel eğitim yaklaşımına ve feminist paradigmasına dayandırılmaktadır (akt. Jurkowski, 2008). Bu yaklaşım, topluluklarındaki ya da yaşamlarındaki önemli ve temel konuları belirlemek, daha sonrasında problemlerin nedenlerinin kökenlerini tespit etmek, bu sorunları önceliklendirmek ve çözümlerini tartışmak için diyalog temelli eleştirel yaklaşımı ortaya koyar. Fotoses, Freire (1973) tarafından sağlanan temellere dayandırılır ve ancak fotoseste katılımcılar kendilerini yansıtacak hayatlar ve deneyimler için araştırmanın bir parçası haline gelerek, araştırmaya dahil olur (akt. Wang ve Burris, 1997). Bu da yöntemin farklılığının altını çizer.

Fotoses üzerinde çalışan araştırmacılar, bu yöntemi daha önce hikâye anlatımı ve eğitim okuryazarlığında fotoğraf veya resim kullanma süreçlerini tanımlamak için foto hikaye (foto novella) ve fotoromandan (photo novel) ayırt etmek için kullanmışlardır. Fotosesi, politika yapıcılar ile eleştirel diyalog oluşturma aracı ve sosyal değişim yönelimi olarak kullanmışlardır (Wang ve Burris, 1994). Wang ve Burris (1997) fotosesin foto romandan önemli ölçüde farklı olduğunu ve insanların belirli bir fotoğraf tekniği ile topluluğunu tanımlamasını, temsil etmesini ve geliştirmesini sağladığını ileri sürerek üç ana hedefi üzerinde durmuşlardır. Bunlar:

- İnsan topluluklarının güçlü yanlarını ve kaygılarını kaydetmelerini ve yansıtmasını sağlamak,
- Önemli topluluk sorunlarını fotoğraflar yoluyla eleştirel diyalog ve bilgiyi grup tartışması yoluyla teşvik etmek,
- Politika yapıcılara ulaşmaktır.

Wang ve Burris'in (1997) yöntem ile ilgili ilk çalışmalarından günümüze kadar fotoses adapte edildi, gelişti ve dikkate değer miktarda araştırmacı tarafından uygulandı. Bu araştırmacılar nadiren duyulan, ulaşılması zor ya da marjinal konularda, fotosesin insanların yaşamlarına dair içgörü geliştirmek için bu yöntemin potansiyelinden yararlanmaya çalıştı. Bu yöntem, insanlara ve belirli topluluklara "ses vermek", hüküm süren temsillere meydan okumak ve "saklı" hayatları keşfetmeyi amaçlar.

Fotoses; katılımcılar ve araştırmacılar arasında çoklu toplantılar gerçekleştirmeyi içermektedir (Cheezum ve diğerleri, 2019). Fotoses konusunda yapılan önceki çalışmalar, metodolojinin araştırmacılar ve katılımcılar arasında ilişkiler kurulmasına yardımcı olduğunu ortaya koymuştur (Seitz ve Strack, 2016). Nitekim yapılan bazı araştırmalardan elde edilen bulgular, bu yöntemin güven verici ilişkiler kurmak için etkili bir strateji olacağını ve böylece araştırma ortaklığına yerleşik katılımın artırılabilceğinin ortaya koymaktadır (Cheezum ve diğerleri, 2019). Fotoses, katılımcılarca görüşme verileri veya

basit cümlelerle desteklenen ve yerel politika belirleyicileri hedeflemek için kullanılan araştırma problemini veya sorusunu göstermek için fotoğraf çeken, topluluk temelli bir katılımcı yaklaşımdır (Benedict, 2019). Bu yöntemin bir diğer güçlü yönü, katılımcıların araştırma konusu olmak yerine, süreç boyunca araştırma ortağı veya ortak araştırmacı olmalarını sağlamasıdır (Benedict, 2019).

Fotoses, görsel imgeleri (fotoğraf elemanı), derinlemesine görüşme ve grup tartışmaları (ses elemanı) ile bütünleştirilerek bazı konular ve bireyler (engelli bireyler, kronik rahatsızlığı olanlar vb.) için uygun bir yöntemdir. Görsel imgeleri (fotoğraf elemanı) bireysel ve grup tartışması (ses elemanı) ile birleştirilerek, sözel akıcılıktan yoksun kişilerin araştırmaya dahil edilmesine yardımcı olur. Bir etkinlik olarak fotoğraf, biliş üzerindeki eylemi vurgulayarak sorunları ve endişeleri diğer soyut ifadelerden ziyade engelli kişilerin daha iyi bir biçimde somutlaştırması için elverişli bir yöntem potansiyeli taşır. Kameraları insanların ellerine teslim etmek, diğer bazı araştırma biçimlerinde sıkça gündeme getirilen kabul ve itaat konularını eleştirecek şekilde güçlendirmektedir (Booth ve Booth, 2003). Bu yöntem insanlara araştırma sürecinde yetkin katılımcılar olarak seçim yapma olanağı sağlar. Diğer araştırmalarda üstün körü olarak sağlanan üye kontrolünün ötesine geçilerek, katılımcıların araştırmaya konu ve araştırmacı olarak dahil olmasına olanak tanır.

Fotoses Yönteminin Avantaj ve Dezavantajları

Nind (2014) tüm araştırmalar için uygun tek bir "güvenli" metodolojiye sahip olmanın mümkün olmadığını altı çizilerek, var olan tekniklere adaptasyon yaparak yöntemlerin geliştirilebileceğini ve bu sayede araştırma sırasında katılımcıların potansiyelini en üst düzeye çıkarılabileceğinden söz etmektedir (akt. Tajuria, Read ve Priest, 2017). Dolayısıyla gerek nitel gerekse nicel her yöntemde olduğu gibi avantaj ve dezavantajlarından diğer bir deyişle üstünlük ve zayıf yönlerinden söz etmek olasıdır.

Fotoses gibi yöntemler çok belirli hedef kitleler veya özel konularda yapılan araştırmalarda yararlı olabilir. Çünkü engelli bireylerin araştırmaya dahil olmalarını kolaylaştırmak ve dünya tarafından duyulmalarına yardımcı olmak (Cluley 2017) için farklı yaklaşımlara ihtiyaç duyulabilir (Tajuria ve diğerleri, 2017). Dolayısıyla engelli sporcular gibi bireyler üzerinde yapılan araştırmalarda bu yöntem çok etkin sonuçlar verebilmektedir.

Tajuria ve diğerleri (2017) bu yöntemin kullanım alanına ilişkin örnekler vermişlerdir. Örneğin, Latin Amerika kökenli zihinsel engelli insanlarla sağlık tutarsızlıkları konusundaki farkındalığı arttırmak (Jurkowski ve Paul-Ward, 2007) için başarıyla kullanılmıştır. Ayrıca zihinsel engelli anneler ile yaşamlarında en önemli olanı bulmak için kullanıldığı (Booth ve Booth, 2003) ve zihinsel engelli kişilerin kendileri tarafından yapılan biyografik araştırmanın bir parçası olarak kullanıldığı (Brake ve diğerleri, 2012) rapor edilmiştir. Fotoses, yukarıda da ifade edildiği gibi, zihinsel engelli kişilerle başarılı bir şekilde kullanılmış olup, Cluley (2017) katılımcılardan günlük yaşamlarının fotoğraflarını çekmelerini (bakıcıların desteğiyle) talep etmiştir. Benzer şekilde, Jurkowski (2008), zihinsel engelli insanlarla bir yıl süreyle sağlık inançlarını,

sağlık ihtiyaçlarını ve sağlığın teşviki ile ilgili çıkarlarını anlamak için bir fotoses çalışması gerçekleştirmiş ve fotoses, araştırma sürecindeki zihinsel engeli olan insanlar arasında sahiplenme duygusu yarattığı sonucunu bulmuştur. Diğer bir çalışmada ise, Obrusnikova ve Cavalier (2011), otizm spektrum bozukluğu olan çocukların durgunlaştığını ve okul sonrası fiziksel aktiviteye katılımı teşvik ettiğini ortaya koymak için bu yöntemi kullanmışlardır.

Fotosese yönelik yukarıda jenerik olarak ifade edilmeye çalışılan avantaj ve dezavantajlarına Palibroda ve diğerleri (2009) daha geniş kapsamlı bir bakış açısı kazandırıp, fotosesin avantaj ve dezavantajlarını ortaya koyarken, konunun katılımcılara sağladığı yarar, araştırma süreci, fotoses kolaylaştırıcılığı ve topluluk bakımından değerlendirmişlerdir. Bu üç unsura ilişkin avantaj ve dezavantajları aşağıda verilmiştir (Palibroda ve diğerleri, 2009).

Avantajlar

Aşağıda katılımcılar, araştırma süreci, fotoses kolaylaştırıcılığı ve topluluk için öngörülen avantajlar yer almaktadır (Palibroda ve diğerleri, 2009, s. 14-17).

Katılımcılar

Yaşamlarının gerçeklerini yansıtmak için beceriler kazanmak, bir konunun her iki tarafını görmek, neyin açık olmadığını görmek ve başkalarını bu konular hakkında eğitmek (Wang, 1999).

Topluluğun işleyişini yansıtmak ve anlama becerilerini geliştirmek.

Bireysel tecrübenin bütünü bir parçası olduğu konusundaki bilgileri genişletmek.

Kişisel olan politiktir (Blackman ve Fairey, 2007) düşüncesini ortaya koymak.

Eleştirel düşünme ve eleştirel analiz becerilerini öğrenmek (Blackman ve Fairey, 2007).

Fikir önerme ve kendi kendine savunuculuk yapma becerilerinde güven kazanmak (Blackman ve Fairey, 2007).

Becerilerin geliştirilmesinde, fotoğraf çekiminde ve genel katılımında yetkinlik kazanmak ve özgüvenini arttırmak (Blackman ve Fairey, 2007).

Ses ve fikirleri paylaşma konusunda sorumluluklarını anlamak.

Grup süreci boyunca karar verme ve problem çözme becerileri, işbirliği ve fikir birliğine katılmak (Blackman ve Fairey, 2007).

Başka türlü bu fırsatı bulamayan grup üyeleri için yaratıcılığı teşvik etmek ve fotoğrafçılık becerilerini öğrenmek.

Kendi gerçekliklerini keşfetmek, eğlenceyi ve başarıyı kutlamak ve mücadele etmek.

Fikirleri başkalarıyla paylaşmanın, savunuculuğun, lobicilik yapmanın yollarını keşfetmek.

Bir grubun diğer üyelerine deneyimlerini anlatmaları için destek vermek ve aidiyet duygusu geliştirmek.

Geçici ya da deneyimsiz olsa bile, süreç sözel olarak kendini ifade etmeye dayanmadığında, fotoğrafların her bir katılımcı için katkı sağlamasını temin etmek (Blackman ve Fairey, 2007).

Yaşamlarını etkileyen kararları vermek için bir fırsat sunmak (Blackman ve Fairey, 2007).

Topluluk ve politika ile toplum ve akademi arasındaki mesafeyi daraltarak sınır geçişi gerçekleştirmek.

Kendini ifade etme ve dil becerilerini kullanma yeteneklerini geliştirmek.
Sosyoekonomik durum ve kültürün etkisinin daha iyi anlaşılmasını sağlamak.

Araştırma Süreci ve Fotoses Kolaylaştırıcılığı

- Ortak araştırmacılar olarak topluluk üyelerinin aktif katılımı, fotoses kolaylaştırıcısı için erişilebilir olmayacak düzeyde bir uzmanlık ve bilgi düzeyi sağlar.
- Fotoses, önemli konuları anlamada değerli görüşler kazandırır. Katılımcı araştırmacıların yaşadığı gerçek deneyimlerden elde edilen öğrenme fırsatı paha biçilmezdir.
- Eğer fotoses kolaylaştırıcısı ortak araştırmacılara yer vermemiş olsaydı, akademik bazı gerçekler ve gücün pozisyonu halen bilinmeyecekti. Fotoses geleneksel araştırmalardan farklılaşarak araştırmada güç paylaşımı yaratır.
- Değerli bilgiler, fotoses yoluyla paylaşılır, çünkü katılımcılar merceklerinin arkasındaki deneyimlerini ortaya çıkarmak için yetkilendirilir. Katılımcılar, başka yollarla açığa çıkmamış olabilecek fotoğrafları da çeker.
- Fotosesin işbirlikçi niteliği, bireylerin farklı beceriler sunabileceği anlamlı sonuçlar üretir. Topluluk üyeleri, kendi özel bilgileri için değerlidir ve yalnızca kendi koşullarını iyileştirmek için değil, başkalarının sağlık ve sosyal koşullarını da geliştirmek için katılım gösterme yetkisine sahiptir. Katılımcılar kendi topluluklarında başkalarını bilgilendirme pozisyonundadırlar. Bu durum, bireyler gerçekten dahil oldukları için proje ve araştırma başarısının sağlanmasına yardımcı olur.
- Fotoses, yetkilendirmeye vurgu yapar ve kendi araştırma bilgilerini toplamak için marjinalleşmiş bireyleri ve grupları dahil etmenin baskıcı olmayan bir yolunu sunar.

Topluluk

Fotoses yöntemi, sosyal değişimi ve sosyal eylemi birincil amaç olarak tanımladığından, topluluk fotoses işleminden yararlanmaya devam eder. Topluluğun fotoses sayesinde sağladığı avantajlar aşağıdakileri içerir (Palibroda ve diğerleri, 2009):

Fotoses katılımcılarının faaliyetlerine dayanarak toplumun büyümesi ve gelişmesi için fırsat sunar.

Topluluk üyeleri, toplumun güçlü yönleri ve mücadeleleri hakkında daha fazla anlayış ve farkındalık kazandığından, yer almak ve değişim için daha fazla donanım elde eder.

Katılımcılar, bilgi ile donanarak, eğitim için istekli ve öğrendikleri ile ilgili başkalarını bilgilendirerek, topluluk üyelerinin sağlığını ve refahını destekleyen politikalarla birlikte daha iyi hizmet ve programları savunabilir.

Bazı topluluk üyeleri yetkin oldukları bir konuda, diğer kişilerin enerji ve çabalarına yardımcı olabilir,

Birlikte aidiyet ve çalışma duygusu yaratılır ve yerel topluluk üyeleri sorunları uygun şekillerde ele almak için kaynakları kullanmada birbirleriyle çalışır.

Gerçek topluluk katılımı, topluluk sorunlarını araştırmanın bir yoludur.

Dezavantajlar

Yukarıdaki avantajlara rağmen katılımcılar, fotosesle ilgili araştırma süreci, fotoses kolaylaştırıcılığı ve topluluk için öngörülen dezavantajlar da söz konusudur (Palibroda ve diğerleri, 2009).

Katılımcılar

Zaman taahhüdü bazı bireyler için sıkıntılı olabilir veya birkaç haftadan uzun süren bir projeye bağlı kalmak zor olabilir.

Katılımcılar, fotoğraflarıyla karmaşık veya soyut fikirleri sunmakta zorlanabilirler.

Endişeli/problemlerli bir konunun yakından incelenmesi, olumsuz duygulara neden olabilir.

Araştırma Süreci ve Fotoses Kolaylaştırıcılığı

Fotoses için gerekli zaman taahhüdü göz korkutucu olabilir. Bir fotoses projesi planlanırken, bunun dikkatlice değerlendirilmesi gerekir.

Fotoğrafçılığa ilişkin maliyetler son yıllarda düşmesine rağmen, ekipman ve geliştirme maliyetleri önemli olabilir.

Kameraların kaybolması veya hasar görmesi olası bir risktir.

Fotoses araştırması ve proje faaliyetlerini tamamlamak için geniş bir beceri yelpazesi gerekir. Bazı araştırmacılar için topluluk çalışması yeni ve yabancı bir deneyim olabilir.

Katılımcılar fotoğraflarında konu olarak neyi seçtikleri ve fotoğraflarına neyin dahil edilmediği konusunda da sürekli seçim yaparlar. Bu seçimler açıkça araştırma bulgularını etkiler.

Etik düşünceler ve rıza alma süreci nedeniyle, katılımcılar daha az deneğin fotoğrafını çekmeyi seçebilir.

Topluluk

Fotoses faaliyetlerinin gerçek sonuçları, topluluk üyelerinin beklediği kadar önemli olmayabilir.

Fotoses ile İlgili Anahtar Kavramlar

Yöntemin esnekliği kendisini pek çok alanda uygulanabilir kılmaktadır. Her ne kadar fotoses esneklik için uygulanabilir bir yöntem sunsa da, fotosesin farklı araştırmalarda kullanımı ile ilgili ve farklı yöntemleri birleştirmek için beş temel kavram belirlenmiştir. Bu kavramların her biri aşağıda açıklanmıştır (Palibroda ve diğerleri, 2009; Wang, 1999).

1. Görsel Öğretimi

Günümüzde insanların kendini ifade etmelerine aracılık eden en önemli unsurlardan biri görsellerdir. Fotoğraf ve video gibi görseller insan hayatında önemli bir yere sahiptir. Özel etkinliklerin, tatillerin, doğumların, düğünlerin, değerli hatıraların, aile üyelerinin ve arkadaşların görüntüleriyle dolu fotoğraf albümleri geleneksel olarak ya da günümüzde dijital ortamda saklanır. Kaydedilen bu görüntüler, hedef kitleye kim olduğumuz hakkında fikir verir; hikayelerimizi anlatır ve bizim için neyin önemli olduğunu ortaya koyar. Dolayısıyla hayatımızı adete görsellerle hikayeleştiririz. Günümüzde Instagram ve Facebook gibi sosyal medya araçlarının insan yaşamındaki ağırlığını dikkate aldığımızda,

görsellerin ne denli önemli olduğu daha rahat anlaşılır. Dolayısıyla fotoses yaklaşımı, diğer hikayeleri diğer insanları anlatmak için de kullanılabilir. Fotoses yöntemiyle çekilen görüntüler endişeleri tanımlayan, mücadeleleri betimleyen veya bir topluluğun belirli bir görüşünü gösteren hikayeler anlatır. Fotoğraflar sayesinde, marjinalleşmiş bireyler içgörü sunar ve başkalarına deneyimleri hakkında bilgi verir. Bu durum sosyal, eğitim, sağlık ve spor bilimlerindeki alanlar için yeni bir potansiyel taşır.

2. Görseller Politikayı ve Karar Vericileri Etkileyebilir

Bazen bir konuya parmak basmak, dünyadaki karar vericileri etkilemek için binlerce yazı yazılır, söyleşi yapılır ve TV programları icra edilir. Ancak istenen etki çoğu durumda gerçekleşmeyebilmektedir. Bazen bir görsel her şeyi anlatmaya yeter ve artar bile. Örneğin, *Suriyeli Aylan Bebek*'in kıyıya vurmuş ceset görüntüsü biz insanların ve karar vericilerin suratında adeta bir tokat gibi patlamıştır. Dünya medyası yoğun bir biçimde konuya eğilmiş, Birleşmiş Milletler (BM) bu konuda (göç) eylem planı için toplantılar düzenlemiştir. Amerika Birleşik Devletleri (ABD), Kanada gibi dünyada söz sahibi ülkeler ve Avrupa Birliği (AB) ülkelerinden sorunun çözümüne yönelik sesler yükselmeye başlamıştır. Aynı şey Körfez Savaşı'nda petrole bulanana bir kuşun (pelikan/karabatak) görseli ile ABD dünya kamuoyunu ikna etmeye çalışmıştır. Demek ki pek çok alanda olduğu gibi bilimsel araştırmalarda fotosesin avantajlarından yararlanarak, sosyal ve spor bilimleri gibi pek çok alanda araştırma yürütmek mümkündür.

Fotoses fotoğrafların gücünden akıllıca yararlanır ve fotoğrafları karar vericileri etkilemek için bir araç olarak kullanır. Fotoğraflar politika yapımcıların dikkatini çekebilir, belirli bir konuya veya kendi durumundan oldukça farklı bir gerçekliğe ilişkin farkındalıklarını ve anlayışlarını etkileyebilir. Örneğin, sporcu deneyimlerinin daha kapsamlı bir şekilde anlaşılmasıyla, karar vericiler daha adil olan ve dezavantajlı grupların (örneğin, engelli sporcular) yaşamlarını iyileştirebilecek kamu politikası hakkında daha iyi kararlar alabilir. Fotoses yöntemine aracılık eden fotoğraflar, izleyiciyi başka bir kişinin bakış açısından bir deneyimi görmeye zorlar (Palibroda ve diğerleri, 2009).

3. Topluluk Üyelerinin Kamu Politikalarını Şekillendirmeye Katılması

Fotoses yöntemi, dezavantajlı bazı gruplar (evsizler, engelli sporcular, amatör sporcular) hakkında önemli detaylar sunarak eleştirel paradigma ile olaya yaklaşım getirmektedir. Araştırmacı haline gelen katılımcılar aktif rol alarak deneyimlerini temsil ettikleri konularda karar vericileri etkilemeye çalışır. Marjinalleşmiş konu ve kişiler hakkında görüntüler çekilir ve bu görüntülere ilişkin hikayeler nakledilir. Bireyler, topluluklarıyla nasıl bir ilişki içinde olduklarını ve bu toplulukta yaşadıkları deneyimlerden nasıl etkilendiklerini daha fazla ele almalı. Bu süreç, topluluk üyelerine yaşadıkları problemlere neden olan kamu politikalarını şekillendirmede söz sahibi olma hakkını anlamalarında yardımcı olabilir. Bireyler politikada söz sahibi olduğunda, bu politikalar onlara daha iyi hizmet eder ve ihtiyaçlarını karşılar. Bireylerin kamu politikasını biçimlendirmesi sadece bir hak değildir; aynı zamanda bir sorumluluktur. Bu

yönüyle fotoses, katılım hak ve eşitliği ile yaşamla ilgili kararları etkilemek için bir fırsat yaratır (Palibroda ve diğerleri, 2009).

4. Etkili Politika Yapıcıların veya Karar Vericilerin Topluluk Üyelerinin Perspektifine Seyirci Olması

Yöntemin başarılı olması için her aşamasının ve detaylarının dikkatli bir biçimde planlanması gerekir. Araştırmaya konu olan topluluk üyeleri ile kamu politikası oluşturma gücüne sahip olanlar arasında bilgi paylaşımının ve iletişimin etkili olması beklenir. Bu bakımdan karar vericilerin araştırmaya iştirak eden katılımcıların ya da topluluğun perspektifinden olaya bakması gerekir (Palibroda ve diğerleri, 2009). Örneğin, iki kolu olmadan ve kalça çıkıklığı ile dünyaya gelen Sümeyye Boyacı'nın, Paralimpik Avrupa Şampiyonası ve Dünya Paralimpik Yüzme Şampiyonası'nda elde ettiği başarının arkasında yatan zorlu yaşama ilişkin hikâyenin, karar vericiler tarafından değerlendirilmesi gereklidir. Karar vericilerin fotoğrafları ve fotoğrafların ardındaki hikâyeyi dinlemeye ikna etmek gerekecektir.

5. Fotoses Bireysel ve Topluluk Eylemini Vurgular

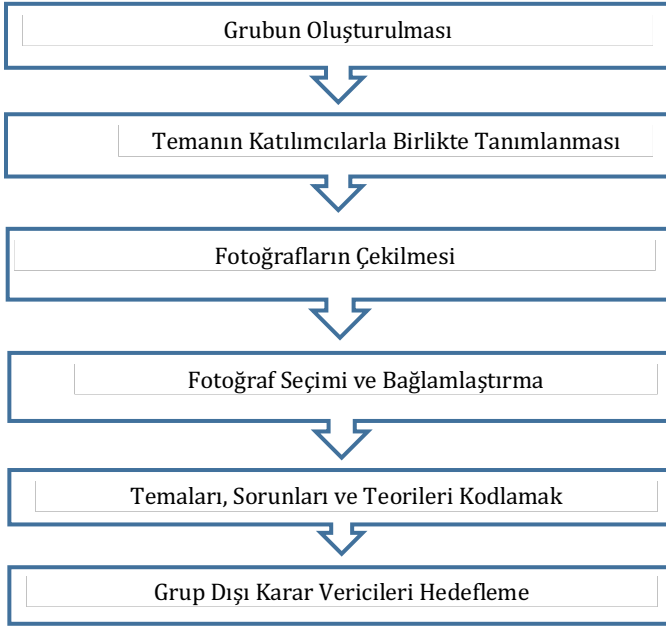
Fotoses yöntemi ve diğer katılımcı eylem araştırmaları, eylemi vurgular. Bu yöntemde, bilgi ve kanıtların yalnızca bilgi yaratma uğruna yaratılmadığı, ancak sosyal eylem ve sosyal değişim amacıyla yaratıldığı anlamına gelir. Yalnızca topluluk sorunlarını ve mücadelelerini incelemek yeterli değildir. Topluluk çözümlerini tanımlamak ve çözümleri uygulamak için ne gerekiyorsa yapmak için enerji harcanmalıdır (Palibroda ve diğerleri, 2009). Yukarıdaki örnekten devam edecek olursak, Sümeyye Boyacı örneği sadece bireysel değil, aynı zamanda diğer tüm farklı engel gruplarındaki sporcuların problemlerinin çözümü için eyleme geçilmesini sembolize eder. Nitekim 2019 yılının Kasım ayında düzenlenen Spor Turizmi çalıştayındaki tüm çalışma gruplarında paralimpik topluluklarının problem ve çözüm önerilerinin ele alınması bu konunun önemli bir göstergesi niteliğindedir.

Fotoses Yöntemine İlişkin Araştırma Süreci

Fotoses çalışmalarında katılımcıların bireysel ihtiyaçları ve potansiyel kırılganlıkları nedeniyle her adımın net bir şekilde açıklığa kavuşması için önceden çok fazla planlama ve hazırlık yapılması gerekmektedir (Tajuria ve diğerleri, 2017). Diğer nitel araştırmalardan farklı olarak katılımcılar birer araştırmacı hüviyetine büründüğü için başlangıçta iyi bir planlama yapılması ve her bir aşamanın dikkatli bir biçimde tasarlanması esastır.

Wang (1999) fotoses uygulaması için dokuz özel adım belirlemiştir. Bunlar: (1) bir hedef kitleyi seçmek, (2) katılımcıları araştırmaya almak, (3) katılımcıları fotoses yöntemi hakkında eğitmek, (4) bilgilendirilmiş onay almak, (5) katılımcılarla proje odağı hakkında beyin fırtınası yapmak, (6) kamera vermek, (7) katılımcıların fotoğraf çekmesi için zaman tanımak, (8) katılımcılarla resimleri hakkında konuşmak için buluşmak (9) bu bilgilerin hedef kitleyle nasıl paylaşılacağını planlamak. Latz (2017) ise fotoses araştırma süreci olarak sekiz adımlık yaklaşımdan söz etmektedir. Bunlar; (1) belirleme, (2) davet, (3)

eğitim, (4) dokümantasyon, (5) anlatım, (6) fikir, (7) sunum (8) onaydır. Vang (1999) bu yaklaşımlar temelinde bazı aşamaları birleştirerek altı aşamadan oluşan bir yaklaşımı ortaya koymuştur. Povee ve diğerleri (2014), zihinsel engelli bireyler üzerinde kullanılan altı aşamanın ana hatlarını açıklamaktadır. Her ne kadar bu süreç engelli bireyler için uygulanmış olsa da pek çok araştırma için uygulanabilir bir özellik taşıdığı söylenebilir. Sürecin ilk iki aşaması, araştırma sürecine katılmakla ilgilenen bir grup insanın oluşturulmasını, araştırılacak ortak bir tema tanımlanmasını ve kapsamlı eğitim hizmetlerini içerir. Bu yapıldıktan sonra katılımcılar fotoğraf çeker ve temayı yansıtan fotoğrafları seçer. Grup, temaları oluşturmak için birlikte çalışır ve temalar katılımcılar tarafından sonuçlandırılan süreçteki seçilen resimlerden ortaya çıkar (Benedict, 2019). Şekil 1, fotoses yöntemine ilişkin süreçteki aşamaları ortaya koymaktadır. Her bir aşamaya ilişkin ayrıntılı açıklamalar aşağıda verilmiştir (Povee ve diğerleri, 2014).

Şekil 1. Fotoses Yönteminin Aşamaları (Booth ve Booth, 2003; Povee ve diğerleri, 2014'ten uyarlanmıştır.)

1. Grubun Oluşturulması

Araştırmaya katılacak kişilerin belirlenmesini ortaya koyar. Örneğin, belli bir ajansa bağlı olan kişiler, belli bir derneğe üye olan engelli bireyler araştırma konu, tema ve projesine göre değerlendirilir. Tüzel kurumun ilgi alanı ve görevleri de tanımlanarak en uygun kişilerin seçiminin temeli atılmış olur. Park (1993), katılımcı bir araştırma yaparken, araştırmacının ilgi topluluğunu hem bilimsel hem de kişisel olarak tanınmasının önemli olduğunu savunmaktadır. Bu kabul edilebilirliği ve ilgi düzeyini arttırmaktadır (akt. Povee ve diğerleri, 2014). Dolayısıyla grup içerisindeki konu ile ilgilenim durumu katılımcı seçimini önemli oranda belirleyebilmektedir. Nitel

araştırmada geçerlilik kriterlerinden biri olan araştırmacının konu ile uzun dönemli ilgilenimi burada da belirleyici bir işleve sahiptir.

Sürecin birinci aşamasındaki katılımcıların belirlenmesi kritiktir. Fotoses yöntemiyle yerine getirilen eylemler, fotoğraf çekerek ve fotoğraflarla ilgili öyküler anlatılmasına vesile olduğu için güçlendiriciler olarak karakterize edilir. Bu güçlenme duygularıyla, topluluk üyelerinin, kendileri ve diğer üyeleri için daha iyi bir yaşam kalitesi savunuculuğu yapma yetkisine olanak tanır. Diğer bir ifade ile araştırmaya destek veren ve araştırmacının parçası haline gelen katılımcılar içsel ve dışsal motivasyon olarak sorumluluk taşır. Bu bakımdan, fotoses; topluluk üyelerinin birden fazla rol üstlenmesini gerektirir. Bir *fotoses katılımcısı* olarak, bireyler deneyimleri ve toplulukları hakkında fikir ve kaygılarını paylaşırlar. Ayrıca, fotoğraf kanıtı yakalama sorumluluğunun bulunduğu fotoğrafçı rolünü de üstlenirler. Ek olarak, katılımcılar araştırma hedeflerini belirleme, veri toplama, veri analizi ve araştırma bulgularını paylaşma konusundaki sorumluluklarla *ortak araştırmacı* rolünü de üstlenirler (Palibroda ve diğerleri, 2009). Tüm bunlardan dolayı sürecin birinci aşamasında araştırmayı hedeflerine ulaştırabilecek bireylerin seçimi hayati önem taşımaktadır.

2. Temanın Katılımcılarla Birlikte Tanımlanması

Araştırmacı(lar), araştırmaya katılacak üyelere projeyi tanıtmak üzere toplantılara katılıp ve üyelere potansiyel bir araştırma konusu (kimlikler ve sosyal roller) sunulduktan sonra problem tespit edilmeye çalışılır. Araştırmaya katılan topluluğa konunun incelemeye değer olup olmadığı sunulması, katılımcı araştırmacıların araştırma problemini tespit etmek için kabul ettiği bir noktadır (Povee ve diğerleri, 2014). Her bir üyeden çektiği fotoğraf ile ilgili hikâye nakletmesi talep edilir. Burada amaç araştırmaya konu olan temanın belirlenmesidir. Araştırmaya katılan bireylerle gerçekleştirilen yoğun tartışmalardan sonra, araştırma katılımcıları bunun araştırmakla ilgilendikleri bir konu olduğu konusunda mutabakata varır ya da varmaya çalışır.

3. Fotoğrafların Çekilmesi

Araştırma projesine katılmakla ilgilenen üyelere basit bir dille resimler, anahtar noktalar, bilgi tekrarı gibi esasları içeren bilgi formu verilir ve üyelerin araştırmaya gönüllü katıldıklarını ortaya koyan onam formları verilerek imzalamaları istenir. Ayrıca konunun hassasiyetine göre (örn. reşit olmayan bireyler ya da engelliler) vasilelere sahip olanlara ya da koruyuculara imzalamaları için bir bilgi formu ve onay formu verilir. Katılımcıların baskı altında hissetmemeleri için her toplantıdan önce üyelere projeye katılmaya devam etmek isteyip istemedikleri ve tartışmak istedikleri herhangi bir soru veya sorun olup olmadığı sorulur. Bazı projelerde araştırma katılımcılarına ödemeler yapılır (Povee ve diğerleri, 2014). Katılımcılara danışarak bağımsız olarak fotoğraf çekebilmelerini sağlamak amacıyla, örneğin katılımcılar için tekerlekli sandalye ve katılımcılar için montaj cihazları temin etmek amacıyla katılımcılarla istişare halinde her kameraya özel uyarlamalar gerekebilir (Ripat ve diğerleri, 2019). Dolayısıyla araştırmacının konusuna göre görsel çekimi için cihaz temininde uyarlamalar gerekebilir. Bu konuların da araştırmacılar tarafından göz önünde bulundurulması gerekir.

Araştırmacılar tarafından fotoğrafların çekilmesinde kullanılacak fotoğraf makineleri, akıllı telefonların kullanımı konusunda üyelere eğitimler verilir (Povee ve diğerleri, 2014).

Yukarıda altı çizilen prosedürler tamamlandıktan sonra üyelere konuyu, temayı, projeyi en iyi tanımlayacak fotoğrafları çekmeleri istenir (Povee ve diğerleri, 2014). Biraz daha bu aşamayı açmak gerekirse, bireylere kameralar verilir ve onlara anlamlı deneyimleri temsil eden yerlerin, olayların veya görüntülerin fotoğraflarını çekmeleri ve daha sonra bu resimlere atfedilen anlamı tartışmaları ve sosyal değişimi veya eylemi ele alma fırsatlarını tanımlamaları istenir (Ripat ve diğerleri, 2019). Fotoğraf çekimi ile ilgili etik kurallar ve fotoğraf çekilecek kişi veya mekanlar için izin alınması gerekliliği konusunda katılımcılar bilgilendirilir. Katılımcılara fotoğrafın içeriğini manipüle edecek herhangi yönlendirme yapılmaz (Povee ve diğerleri, 2014). Katılımcıların deneyimlerine göre temayı en iyi yansıtacak fotoğrafı çekmeleri için özgürlüğün tanınması, bu aşamanın en önemli noktasıdır.

4. Fotoğraf Seçimi ve Bağlamaştırma

Sürecin fotoğraf çekme adımından sonraki bu aşamada, katılımcılardan fotoğraf seçimini yapmaları istenir. Bu konuda net bir kural olmamakla birlikte katılımcıların çekeceği ve nihai olarak seçeceği fotoğraf sayısı konusunda serbest bırakılabilir veya her bir katılımcıdan aynı sayıda fotoğraf talep edilebilir. Örneğin, Ripat ve diğerlerinin (2019) engelliler üzerinde yaptığı bir araştırmada 12-15 adet fotoğraf seçilmiş olup, bu fotoğrafların içeriği ve bağlamaştırılması ile ilgili odak grup görüşmeleri gerçekleştirilmiştir.

Sürecin bu aşamasında projenin temasını yansıtacak fotoğrafların bireysel olarak veya grup olarak seçilmesi ve fotoğraflarla ilgili hikayelerin anlatılması ve kavramaştırma ele alınır. Topluluk üyelerini her fotoğrafı konuyla bağlamaştırmaya veya bir hikâye anlatmaya teşvik etmek için, “fotoğrafta neler oluyor?” şeklinde sorular sorulur. Bağlamaştırmanın sağlıklı yapılabilmesi için mülakatların rahat bir ortamda, esnek ve sohbet şeklinde gerçekleştirilmesi sağlanır. Bu aşamada yol kat etmek için, katılımcıya önceki mülakatlardaki sorulara verdiği cevaplar ve diğer üyelerin anlattığı hikâyeler üzerine inşa edilmesi sağlanmaya çalışılır (Povee ve diğerleri, 2014).

5. Temaları, Sorunları ve Teorileri Kodlamak

Katılımcılarla birden fazla ve uzun bir veri toplama dönemi boyunca katılım sağlanarak, katılımcıların söylemlerinden doğrudan alıntılar ve fotoğraflar kullanarak sürdürülür. Odak grubundaki ya da derinlemesine görüşmedeki katılımcılarla bulguları teyit ederek ve araştırmayı açıklayan ayrıntılı bir denetim takibi (araştırma süreçleri, analitik ve yorumlama kararları) sağlayarak titiz bir çalışma gerçekleştirilir (Ripat ve diğerleri, 2019).

Yukarıdaki titiz çalışmaya dayalı olarak, katılımcıların fotoğraflarda ortaya çıkan ortak temaları belirlemesi, sorunları tespit etmesi, teorileri kodlaması veya tanımlaması da bu aşamada ele alınır. Sözlü veriler yazılı hale getirilir (transkripsiyon) ve endüktif

(tümevarımsal) tematik analiz yaklaşımı kullanılarak da analiz edilebilmektedir. Yazılı görüşmeler, ilk kodları oluşturmak için satır bazında okunur (kayıtlara ilişkin kelimesi kelimesine çözümlenme) ve açık kodlama (open code) yapılır. Benzer kodlar, temaları tanımlamak için veri analiz sürecinde kodlar arasında ortaya çıkan ilişkileri endüktif bir şekilde inceleyerek harmanlama yapılır (Ripat ve diğerleri, 2019). Katılımcılar tarafından gelen fotoğraflar, gerçekleştirilen derinlemesine görüşme ve odak grup görüşmelerine ilişkin veriler tema dizisinde derlenip katılımcılara sunulur (Ripat ve diğerleri, 2019). Bu yöntemde fotoğraf ve görüşmelere ilişkin nitel analiz için NVivo, Atlas.ti gibi paket programlarından yararlanılabilmektedir.

Bu aşama ile ilgili uygulamalar temelinde farklılıklar bulunsa da, çoğunlukla nedensel katmanlı analiz (causal layered analysis) kullanılarak çözümlenmeler yapılmaktadır (Inayatullah, 1998). Nedensel katmanlı analiz, derin ve çok düzeyli bir analiz olup; çeşitli farklı anlayış düzeyleri etkileşimi aracılığıyla belirlenen problemleri veya süregelen sosyal konuları ifade eden faktörleri ortaya koymayı sağlar. İlgili faktörler toplumsal nedenler, söylem/dünya görüşü, mit ya da metafor olabilmektedir (Inayatullah, 1998).

6. Grup Dışı Karar Vericileri Hedefleme

Fotoses yönteminin nihai amaçlarından biri soruna dikkat çekip, karar vericileri bu konuda haberdar ederek mümkünse sorunu hafifletmeye veya çözmeye çalışmaktır. Bu anlamda gerçekleştirilen araştırmanın son aşamasında katılımcıların çektiği fotoğrafların halka sergilenmesi, reklam, spot şeklinde topluma gösterilmesi esas olabilmektedir. Fotoğraf sergisini tanıtan broşürler hazırlanır, dijital ekranlar aracılığıyla betimlenmesi sağlanabilir. Sanal gerçeklik ya da artırılmış gerçeklik aracılığıyla görsellerin ilgi çekicilik düzeyi artırılabilir. Projenin etkin sonuçlar sağlaması için konu ile ilgili karar vericilerin yukarıda sözü edilen toplantılara davet edilmesi sağlanarak, problemin çözülmesine katkı sağlamalarına çalışılır. Projenin içeriğine göre yerel, ulusal ve internet medyasının konuya ilgisi çekilmeye çalışılarak konu ile ilgili röportajların gerçekleştirilmesi sağlanır. Bu sayede karar vericilere farkındalık yaratarak soruna olan ilgi düzeyi artırılmaya çalışılır.

Sonuç ve Tartışma

Bu çalışmanın amacı fotoses yöntemini tanımlamak, kuramsal dayanaklarına ve anahtar kavramlarına ilişkin açıklamalar getirmektir. Bunun yanı sıra her bilimsel yöntemde olduğu gibi bu yöntemin de avantaj ve dezavantajlarına ilişkin bilgiler mevcuttur. Bu makalenin en temel amaçlarından biri ise fotoses yönteminin uygulama sürecine ilişkin basamakları hakkında detaylı bilgiler vererek, bu alanda çalışacak spor bilimcilerine yöntemle ilgili anlayış kazandırmaktır.

Katılımcı eylem araştırması olarak da karakterize edilen fotoses yöntemi, özetle katılımcının araştırmaya ortak araştırmacı gibi dahil edilerek onun gözünde araştırma sorununa parmak basmak olarak tanımlanabilir. Sıkı bir prosedüre sahip olan yöntem, hem uygulama bakımından hem de etik bakımdan sıkı kuralları izlemeyi içerir. Harfiyen araştırma basamaklarına odaklanarak gerçekleştirilen bu yöntemden elde edilecek sonuçlar, tıpkı Wang'ın (1999) da belirttiği gibi, bir sorunun çözümüne etkin katkı

sağlayabilmektedir. Bu bakımdan araştırma yöntemi eylem araştırması olarak tanımlanmıştır. Uygulamada orijin olarak dezavantajlı gruplar veya bireyler üzerinde yürütüldüğünden, çoğunlukla sorunların çözümüne etkin katkılar sağlamakta, karar vericileri harekete geçirme potansiyeli bakımından diğer yöntemlerden bir hatta birkaç adım önde durmaktadır.

Fotosesin kuramsal temelleri eleştirel eğitim yaklaşımı (Freire, 1973), feminist paradigma (Jurkowski, 2008) ve güçlendirme teorisine (Zimmerman, 2000) dayanmaktadır. Kuramsal olarak sıralanan her üç yaklaşım ya da teori esas olarak aynı sonuca vurgu yapmaktadır. Toplumdaki güçsüzlerin bakış açısıyla ortaya konacak yeni yaklaşımlarla sorunların daha iyi analiz edileceği ve sonuç olarak sorunların çözümünün daha olası olacağı görüşüne dayanır. Fotoses, kendi dünyalarından ve yaşadıkları deneyimlerden yola çıkarak duygularını fotoğraflamaya çalışıp, hikâyeleştiren ve bu görsel hikâye birlikteliğini görüşme ya da odak grup ile ortaya koyan bir yaklaşımı temsil eder. Fotoseste katılımcının kimliği aktif bir hal alarak ortak araştırmacı rolüne bürünür (Benedict, 2019). Gerek araştırmanın yürütülmesinde gerekse temaların belirlenmesinde katılımcılar aktif rol alarak problemin çözümünde önemli rol oynar.

Literatürde fotoses yönetiminin uygulama sürecine ilişkin dokuz (Wang, 1999), sekiz (Latz, 2017) ve altı aşamalı (Povee ve diğerleri, 2014) süreçlerden söz edilmektedir. Yöntemin adımları üzerinde duran bu ve benzeri yaklaşımlar farklı gibi görünse de büyük benzerlikler taşımaktadır. Bu makalede ise Povee ve diğerleri (2014) tarafından çerçevesi çizilmiş yaklaşım üzerinde durularak, fotoses uygulama süreci altı aşamada incelenmiştir. Bunlar; “grubun oluşturulması”, “katılımcılarla birlikte temaların tanımlanması”, “fotoğrafların çekilmesi”, “fotoğraf seçimi ve bağlamaştırma”, “temaları, sorunları ve teorileri kodlama” ve “grup dışı karar vericileri hedefleme”dir. Araştırmanın başarısı için her bir aşamadaki tüm detayların yerine getirilmesi gerekecektir.

Bir diğer önemli konu ise her yöntemde olduğu gibi bu yöntemin de kendine has avantaj ve dezavantajlara sahip olmasıdır. Bu avantaj ve dezavantajlar katılımcılar, araştırma süreci ve fotoses kolaylaştırıcılığı ve topluluk için ayrı olarak değerlendirmektedir (Palibroda ve diğerleri, 2009). Burada asıl olan şey, yöntemin avantajlarını kullanarak ve dezavantajlarını olabildiğince bertaraf ederek spor bilimleri alanında araştırma tasarlamaktır.

Bu çalışma ile hedeflenen en önemli çıktı bu yöntemin uygulanabilirlik açısından zenginliğe sahip olmasıdır. Nitekim literatürde az sayıda çalışma (D’Alonzo ve Sharma, 2010; Robinson ve diğerleri, 2019) olsa da bu potansiyeli görüp spor bilimleri, egzersiz vb. alanlarda araştırmaların tasarlandığı görülmektedir. Ülkemizdeki spor bilimcilerinin uluslararası yayın yaparken kullanabilecekleri bir yöntem olan fotoses bu yönüyle pek çok araştırmacıya ilham kaynağı olacak gibi görünmektedir.

Sınırlılıklar ve Gelecek Çalışmalar

Her bilimsel çalışmada olduğu gibi bu çalışma da bir takım sınırlılıkları bünyesinde bulundurmaktadır. En önemli sınırlılık, yöntemin uyulamaya dayalı olmadan sadece kurumsal ve literatürdeki araştırma sonuçları veya yaklaşımlar temelinde ele alınmış

olmasıdır. Her ne kadar bu çalışmanın hedefi bu yönetime ve işleyişine ilişkin bir uygulamayı ortaya koymaktan ziyade, açıklamalar getirmeyi hedeflese de, yöntemin uygulama prosedürlerine ilişkin araştırmalara yer verme daha yararlı olabilecektir. Hem bu çalışmanın daha sonuç verici perspektifler sağlaması, hem de diğer araştırmacılara feyz olması için gelecekteki çalışmaların uygulamalı olarak gerçekleştirilmesi daha yararlı olacaktır. Katılımcı bir eylem araştırması yöntemi olarak iyi kurgulanacak çalışmalar ile daha önceden değinilmemiş konulara ışık tutularak, araştırmaya konu olan problemin çözümüne katkı sağlanacaktır. Gerek sporcular gerekse antrenörler ve taraftarlar üzerinde gerçekleştirilecek yeni fotoses çalışmaları sayesinde literatürdeki hem konu hem de yöntem olarak önemli bir boşluk doldurulmuş olabilecektir. Bu gibi nitel çalışmalar sayesinde nicel araştırmaların da önü açılmış olacaktır.

Yazışma Adresi (Corresponding Address):

Atike YILMAZ

Muş Alparslan Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu

E-posta: a.yilmaz@alparslan.edu.tr

Kaynaklar

1. **Benedict, D.** (2019). *Photovoice: Illuminating the impact of inclusive education practices in United States Public Schools*. Master Thesis, University of Washington.
2. **Blackman, A. ve T. Fairey.** (2007). *The photovoice manual a guide to designing and running participatory photography projects*. London: Photovoice.
3. **Booth, T. ve Booth, W.** (2003). In the frame: Photovoice and mothers with learning difficulties. *Disability ve Society*, 18(4), 431-442.
4. **Brake, L. R., Schleien, S. J., Miller, K. D. ve Walton, G.** (2012). Photovoice: A tour through the camera lens of self-advocates. *Social Advocacy ve Systems Change*, 3(1), 44-53.
5. **Cheezum, R. R., Rosso, M. T., Niewolak, N. ve Cobb, T.** (2019). Using photovoice to understand health determinants of formerly homeless individuals living in permanent housing in Detroit. *Qualitative health research*, 29(7), 1043-1055.
6. **Chopel, A., Lee, R. E., Ortiz-Matute, E., Peoples, N., Homer Vagadori, K., Curtis, A. ve Ling, P. M.** (2019). The META-Oak Project: Using photovoice to investigate youth perspectives on tobacco companies' marketing of e-cigarettes toward adolescents in Oakland. *SAGE Open*, 9(3), 1-16.
7. **Cluley, V.** (2017). Using photovoice to include people with profound and multiple learning disabilities in inclusive research. *British Journal of Learning Disabilities*, 45(1), 39-46.
8. **D'Alonzo, K. T. ve Sharma, M.** (2010). The influence of marianismo beliefs on physical activity of mid-life immigrant Latinas: a Photovoice study. *Qualitative research in sport and exercise*, 2(2), 229-249.
9. **Freire, P.** (1973). *Education for critical consciousness*. New York: Bloomsbury Publishing.

10. **Inayatullah, S.** (1998). Causal layered analysis: Poststructuralism as method. *Futures*, 30(8), 815-829.
11. **Janes, N., Cowie, B., Bell, K., Deratnay, P. ve Fourie, C.** (2015). Revealing and acting on patient care experiences: exploring the use of Photovoice in practice development work through case study methodology. *International Practice Development Journal*, 5, 1-12.
12. **Jurkowski, J. M. ve Paul-Ward, A.** (2007). Photovoice with vulnerable populations: Addressing disparities in health promotion among people with intellectual disabilities. *Health Promotion Practice*, 8(4), 358-365.
13. **Jurkowski, J. M.** (2008). Photovoice as participatory action research tool for engaging people with intellectual disabilities in research and program development. *Intellectual and Developmental Disabilities*, 46(1), 1-11.
14. **Latz, A. O.** (2017). *Photovoice research in education and beyond: A practical guide from theory to exhibition*. New York, NY: Taylor ve Francis.
15. **Milne, E. J. ve Muir, R.** (2019). Photovoice: A critical introduction. In D. Mannay, ve L. Pauwels, (Eds.), *SAGE handbook of visual research methodologies* (pp. [In-Press]). London: SAGE Publications.
16. **Nind, M.** (2014). *What is inclusive research?*, London: Bloomsbury Publishing.
17. **Obrusnikova, I. ve Cavalier, A. R.** (2011). Perceived barriers and facilitators of participation in after-school physical activity by children with autism spectrum disorders. *Journal of Developmental and Physical Disabilities*, 23(3), 195-211.
18. **Palibroda, B., Krieg, B., Murdock, L. ve Havelock, J.** (2009). *A practical guide to photovoice: Sharing pictures, telling stories and changing communities*. Winnipeg, Manitoba: Prairie Women's Health Centre of Excellence (PWHCE).
19. **Park, P.** (1993) What is participatory research? a theoretical and methodological perspective. In P. Park, M. Brydon-Miller, B. Hall, and T. Jackson, (eds.), *Voices of Change: Participatory Research in the United States and Canada*. Toronto: Ontario Institute for Studies in Education.
20. **Pierce, M. E. ve Longo, J. L.** (2019). Incorporating Photovoice in the marketing curriculum to increase cultural competence. *Journal of Marketing Education*, 1-11.
21. **Povee, K., Bishop, B. J. ve Roberts, L. D.** (2014). The use of photovoice with people with intellectual disabilities: reflections, challenges and opportunities. *Disability ve Society*, 29(6), 893-907.
22. **Ripat, J., Woodgate, R. L. ve Bennett, L.** (2019). Attitudes faced by young adults using assistive technology as depicted through photovoice. *Disability and Rehabilitation: Assistive Technology*, 1-8.
23. **Robinson, D. B., Robinson, I. M., Currie, V. ve Hall, N.** (2019). The Syrian Canadian Sports Club: A community-based participatory action research project with/for Syrian youth refugees. *Social Sciences*, 8(6), 163, 1-15.
24. **Seitz, C. M. ve Strack, R. W.** (2016). Conducting public health photovoice projects with those who are homeless: A review of the literature. *Journal of Social Distress and the Homeless*, 25(1), 33-40.
25. **Tajuria, G., Read, S. ve Priest, H. M.** (2017). Using Photovoice as a method to engage bereaved adults with intellectual disabilities in research: listening, learning and developing good practice principles. *Advances in Mental Health and Intellectual Disabilities*, 11(5/6), 196-206.
26. **Wang, C.** (2005). Photovoice: social change through photography. Erişim adresi: <http://www.photovoice.com/index.html> (Erişim Tarihi, 1 Aralık 2019).
27. **Wang, C.** (1999). Photovoice: a participatory action research strategy applied to women's health. *Journal of Women's Health*, 8(2), 185-192.
28. **Wang, C. ve Burris, M. A.** (1997). Photovoice: Concept, methodology, and use for participatory needs assessment. *Health education ve behavior*, 24(3), 369-387.
29. **Wang, C. ve Burris, M. A.** (1994). Empowerment through photo novella: Portraits of participation. *Health education quarterly*, 21(2), 171-186.

30. **Wendel, M. L., Jackson, T., Ingram, C. M., Golden, T., Castle, B. F., Ali, N. M. ve Combs, R.** (2019). Yet we live, strive, and succeed: using photovoice to understand community members' experiences of justice, safety, hope, and racial equity. *Collaborations: A Journal of Community-Based Research and Practice*, 2(1), 1-16.
31. **Zimmerman, M. A.** (2000). Empowerment theory. In J. Rappaport ve E. Seidman, (Eds.), *Handbook of community psychology* (pp. 43-63). Boston, MA: Springer